

Emnenr. Transport av høy nr.2. Fylke: Vest_Agder
 Tilleggsspørsmål nr. Herad: Gyland
 Emne: Transport av høy Bygdelag: Nuland
 Oppskr. av: Lars Fr. Nuland Gard: Nuland
 (adresse): Nuland.p.o. G.nr. 78 Br.nr.

- A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. både eiga og andres
 B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):
 opteiknaren fødd 1882.

SVAR

I Gyland er det bare lite med stolar, d.v.s. setre der folk frå gammalt budde mens dei slo og hadde kretur med seg. I mi tid hev det bare vore 2. gardar i Gyland, som har lege på Stølen um sumeren i slåttan. Det er garden Gyland og Sandvand. Som 9. år gamal, var eg hjuringgut på Gyland, mens dei var på Stølen. Det var i året 1891. Det var i 2. vikor, me hadde kyr, sauer og geiter med. Eg gjøtte kreturet i slåter som ikkje skulde slåast den sumar. Om natta hadde me småkreturet i kveer, d.v.s. samanbundne grindar, som kunde flyttast so gjødsla vart fordelt over stølsvollen. På den måten vart stølsvollen gjøddla og der var godt høy på den. Kyrene stod bundne i tjør. Folka budde i Stølshus, som hadde eldstad mitt på jordgolvet, laga av 3. steinar røyken gjekk op millom takbordi, som i det hus eg var, ikkje var serleg tette.. Stølshuset var delt i 2. rom. det eine var mat og mjølkebud. Der var sengepallar kring veggjerne. Kvart bruk hadde sine slåtter og dei slog teigerne anankvart eller tridiekvart år. Dei hadde vanleg høyet i utlør, men også i stakkar. Det var eit Vinterlass i kvar stak. Stakken var sett opp kring ei stakkstong, som var sett ned ijorda sopass at ho stod godt, og rakk 10_12 fot opp. Høyet vart so anten bore

fram i bærer eller kjørt på uskodd høyslede, Ved stekkinga fengde dei høyet i kjemmer, og la det inåt stakkstonga, slik at ein alltid laut trø det godtt til, og ha det gott inåt stongi, so det halla utover..Ein hadde tomta vidare i botnen, heldt same vidden, eller helst litt vidare på mitten og so smalna av oppe. Når stakken var nær ferdig kjemde ein siderne med riva og la det oppå, so stakken vart jamn og fin og stråi hekk nedover, so randt vata betre av. Når den var pålagd det den sulde ha av høy, so sker dei til ei såig grasstorva med hol i mitte, og skrå sider, som dei stakk ned over stongi ned på høyet, og på toppen sette dei ein hatt av torv, so ikkje vata skulde renne ned etter stongi. Når stakken var velgjordt, kunde høyet haldast ganske godt på den måten, bare eit lite lag utanpå vart noke skjemd..Eg kjenner ikkje anan måte å få høyet fram til løa og stakk, eller å bera det i bærer på ryggen, eller kjøra det med hest og trelede utan skonning under sleen. Ved lessing av høybærer, såg ein seg ut eit turt plass til å lessa bera på, helst i ein bakke, då var det lettare å risa opp med bera. Ein la so på kjemmor med høy, 4 a 5. kjemmor var passande bær til ein vaksen mann. Var ein folk nokk, var det vanleg at ein kar og ei kvinna ~~var~~ saman om høyinga. Kvinna raka sømen og karen kjemde og lesste bera og bar den fram. Byretoget var omlag 6. famnar lang, og hadde ei heigl av tre,, når ein tok til med bera, la ei toget med endane litt ut frå einanen og når ein hadde lagt på det ein vilde, tok karen endane og gav kvinna, som trådte dei inn i heigla bagfrå og ut millom fatlorne. karen for so fyre bera, etter at han hadde knept den godt saman, og kvinna reiste han opp. Ei heldt i endane av toget over høgre skulder Dette var det vanlege, men flinke kara greidde seg gjerne åleine å lessa bærer og.

Høyløerne var tekte med næver. Ein hadde gjerne løa so stor at ho tok 4-5. vinterlass. Den var bygt av rundt timber, som var lagd lag for lag oppå einanen til den var 4-5 fot høg. So sette dei rapter på og på tvers av desse slod dei smale bord, som dei kalla tro, dei låg litt frå ein annan so endarne av nævra kunde gå ned imillom, då gleid den ikkje so lett nedover. Nævra vart lagd lag for lag, opover siderne, soleis at ein skjøv dei lenger opover for kvart lag, og passa på at ein tekte over alle sprekkar. So la dei torv ovanpå nævra og pusa det av, det var tette gode tokor av dette, som kunde halda seg tette lenge, visst di var gott gjorde.

Frå det fyrste eg minnes, i 1890 åra, slog folk mykje høg i utslåterne, Til kvar gard var det gjerne 5.6. utløer men dei låg ikkje lenger borte enn at dei gjekk heim om kveldane. Det var ein nedlagd heiegard, Budal, so^m var kjend for sine gode utslåter. Far åtte noke av eit bruk der og fleire andre. Me bruka den som støle og var der 2-3. vikor kvar sumar. me hadde bare 1. molkekyr med. Me låg i løerne om netterne. Det var mykje ungdom med då og det var moro og leven. Far kjørte vanleg heim 20 vinterlass frå Budal. I kvart lass var det 7-8 bører.

Ein hadde greiner utanpå lasset. 2. greiner vart lagd langsetter, 1. i kvar ende av sleen. dei var trekt litt fram og hadde ein god kvist ved enden, som ein hadde toget i og drog greina op i enden av lasset. Desse greina kalla ein, skippøren. I gamle dagar slo folk mykje i utmarks. Frå Amtsforhandlingarne har eg sett, at i 1860 åra var det nedsett ei nemnd, som skulde finne ut årsaken til forarminga av bygderne i Vest-agder. Det heiter der, at ein av årsakerne, var, at dei trudde ikkje det vart ståande att eit strå av gras, som ikkje vart hausta anten av folk eller kretur, og jorda kunde ikkje halda ut med bare å verta hausta utan å verta gjødsla.

4
58

Det var og mange husmenn i Gyland kring 1800 talet dei hadde fenge lov av husbonden å setja seg opp eit lite hus i ein utkant av heimejordet, dei hadde vanleg 1 kyr og nokre geiter, for å skaffa for til desse laut dei ^arske og slå i utmarka, slike stader som husbonden sjøl ikkje rakk over, eller gav dei lov til. Når borni vart vaksne og dei gamle fell burt, gjekk plassen atende til moderbruket.

Desse husmenn var gjerne høylause om våren i vårknipa og for då kring i bygda og bad seg høy. Dei kalla dei høykjerringar, som slik kom og fekk seg høy. Frå 1900 og utover tok det til å minke med å slå i heiarne og utmarka, Døglønerna vart for store, so det svara seg ikkje å leig; og ungdomen reiste gjerne burt, til Amerika, eller fabrikkar, o.l. so vart det forlite folk heime til å rkkje over det. Nydyrkinga auka og monarleg, no kunstgjødsla kom i bruk, so folk såg at det svara seg betre å leggja arbeid på å auka den dyrka jordi, det var somykje meire verd det gjødsla graset. For kring 20 år sidan kom det fyrste kulturbeitet i Gyland. Det var lærer Nils Hjellest som fekk eit reklamefellet med tilskot frå V-A. landbrukselskap. 10. år seinare fekk underskrevne l. på same måten, og no er det kome fleire utover bygda. sume har endå so smått teke til å rydda og gjødsla i slåterne og når det no etterkvart vert betre med kunstgjødsl, vil truleg denne måten bli meir vanleg.

Lars Fr. Stiland